

## **ВІДГУК**

**другого опонента на дисертацію С.В. Романової**

**«Художні стратегії конструювання постмодерністської ідентичності  
у романах Роси Монтеро», подану на здобуття наукового ступеня  
кандидата філологічних наук до спеціалізованої вченої ради К 38.053.04  
Чорноморського державного університету ім. Петра Могили (м. Миколаїв)**

Дисертація С.В. Романової, безумовно, є новим кроком у розвитку української іспаністики, надто що ані романи видатної сучасної письменниці не видавалися в Україні, ані спеціальних розвідок (крім тих, що написані самою авторкою дисертаційного дослідження) про Росу Монтеро у нас немає. Між тим, ця письменниця та журналістика заслуговує на увагу як читача, так і дослідника з огляду на непересічні літературні здібності, цікаво й справді художньо написані твори та наявність цілої низки рис, притаманних жіночому письму в епоху постмодернізму.

Творчість іспанських жінок стає дедалі помітнішим феноменом, якому, як справедливо зазначає дослідниця, раніше не приділялося аж надто багато уваги як окремому феномену з огляду на нелегкий і повільний шлях емансипації іспанської жінки після десятків років украй консервативного диктаторського режиму, духовно-моральний вплив якого відчувається й досі. Тим часом давній іспанській традиції принаймні до XVII ст. було притаманне інше, ліберальніше ставлення до жінки, у чому Іспанія випереджала, скажімо, свою одвічну суперницю Британію. І бурхливий розвиток творчості іспанських жінок на зламі XX та XXI століть є не просто досягненням нових ступенів свободи, а й відновленням найкращого в національній традиції. Тому дослідження С.В. Романової, певною мірою, становило би інтерес навіть і для самих іспанців, чому й видається дуже на часі. Тут, щоправда, дисонує фраза про наукову новизну, “яка визначається першою в українському літературознавстві розвідкою, присвяченою творам сучасних іспанських авторок” (с. 9), бо наукова

новизна, ясна річ, не в тім, що хтось про щось першим згадав у своїй національній традиції.

Заявивши у I розділі про свою методологічну орієнтацію на вивчення проблеми постмодерністської ідентичності у світлі праць Ж. Бодрійяра, Ю. Габермаса, Ж. Дерріда, Е. Фромма, Ю. Кристевой, Ж. Лакана, К. Юнга, М. Еліаде та інших видатних науковців, не всі з яких, зрештою, є дослідниками постмодернізму, авторка розвідки дає детальний огляд проблематики, що буде цікавити її протягом дослідження (фемінізм, андрогінність, гендер, міфологічне відтворення світобудови через призму зазначених категорій), і не лише виказує ґрунтовну обізнаність із теоретичними проблемами, а надалі, протягом усього дослідження буде послідовно й невтомно залучати положення цих авторитетів у формі цитат та посилань і не залишить їх мертвим інтелектуальним багажем викладеним для проформи у вступних частинах роботи, що подекуди трапляється у дослідженнях такого типу.

Докладно виписаний підрозділ «1.2. Пошук гендерної ідентичності в іспанській прозі XX – початку XXI століття, написаній жінками» міг би стати окрасою академічного підручника з історії сучасної іспанської літератури, проливаючи світло на те, як через письмо “жінки долучаються до нової владної сфери” (цитата з Хелен Сіксу), а глибоке знання творчості Роси Монтеро та рясного грона досліджень, написаних про неї, виявлені у підрозділі «1.3. Творчість Роси Монтеро у контексті вивчення іспанської прози доби постмодернізму, написаної жінками» та й протягом усього дослідження і водночас безумовна наявність власного погляду на письменницю, мали би перетворитися (хочеться вірити) на окрему книжку про неї, що збагатила би поки ще нечисленний корпус українських монографій про іспанську літературу.

Протягом другого та третього розділів це непересічне самостійне бачення творчості письменниці якнайцікавіше розкрилося у підрозділі «2.2. Конструювання ідентичності шляхом моделювання художнього простору», написаного переконливіше ніж «Поетика простору» Г. Башляра, цитованого авторкою, і десь близького до ідей геокритики Бернара Вестфала,

хоч С.В. Романова його й не згадує. Підрозділом «3.1. Тіло як принцип конструювання нарації про себе» міг би не погордувати й професійний антрополог, хоча дослідниця, безумовно, не забуває, що має справу з літературним текстом, чому й підкреслює, говорячи про одну з героїнь Роси Монтеро, що її тіло може оповісти її життя краще за її автобіографію (с. 153). Тому у дальших двох підрозділах, які завершують дослідження, робиться наголос на тому, що, зрештою, протагоністки усіх обраних для аналізу романів, хоч би який був їхній спосіб життя, віднаходять, стверджують та лікують себе через письмо, де якнайяскравіше розкривається їх жіноче єство та людська самотність. Утім принагідно дозволю собі не погодитись із дисертанткою, що героїня роману «Історія прозорого короля» має фрагментарну ідентичність (с. 157), – весь текст роману свідчить про дуже сильну особистість, що стверджує себе будь-де й готова боротися за себе; та й не “конструює” вона своєї особистості, бо таке слово передбачає заплановану й прораховану дію, а просто має від природи надзвичайно потужний характер і допитливий розум, чому й пасувало би більше до Леоли не слово *ідентичність*, а таки *самотність* (але це зауваження йде в порядку наукової дискусії). Логічно підведені підсумки до кожного розділу та й до всієї праці загалом залишають добре враження не лише сконцентрованою думкою, але і вмінням не висмикувати з попередньо написаних сторінок основоположні фрази і з’єднувати їх, механічно переписавши, а натомість робити справжній синтез сказаного попередньо.

Проте маю висловити й непоодинокі критичні зауваження до цієї ґрунтовної праці.

Найприкрішими серед них є похибки у власне іспаністичному матеріалі. На с. 40 згадуються останні колонії Іспанії у Південній Америці – Куба, Пуерто-Ріко та Філіппіни, тоді як Куба й Пуерто-Ріко це Північна Америка, а Філіппіни й геть у Тихому океані. Германські племена з’являються на території Іспанії не разом із кельтами у I тисячолітті до н.е. (с. 75), а допіру на зламі IV та V ст. ери нашої; і дивує на тій же сторінці згадка

через кому інших прийшлих на півострів народів “греків, варварів, римлян”, ніби щойно згадані германці не були тоді варварами. Прикро за героїню роману «Історія прозорого короля», яка, будучи герцогинею (*duquesa*), понижена С.В. Романовою до графині (с. 108), бо якби так, то в оригіналі була б *condesa*. Чистою фантазією виглядає міркування про етимологію імені Леола, (яке, зрештою, насправді наявне в західній традиції), як слово *leo* (лев) з доставленою “часткою *la*”, яка “є артиклем жіночого роду” (с. 84), адже не може іспанський артикль стояти в кінці слова; логічнішим було б тоді щось як *Лалео* – цілком милозвучне ім’я. До речі, коли авторка говорила про традицію сильних жінок в історії Іспанії та в творчості класиків, зокрема й про тих персонажів, хто мали перевдягатися чоловіками (у Сервантеса або Тірсо де Моліни), дуже бракує згадки про басконку Каталіну де Ераусо (XVII ст.), легендарну “лейтенанта-черницю”, безстрашну дуелянтку та конкістадорку Америки, тепер героїню непоодиноких літературних творів та фільмів, адже вона – теж авторка власноруч писаних спогадів – найбільше підходить до порівняння з Леолою – героїнею «Історії прозорого короля», роману, якому приділено найбільше уваги у дисертації.

Водночас, оскільки ця праця, написана в ракурсі постмодерністських досліджень, певно що читатиметься й не фахівцями-іспаністами, слід було би деякі речі пояснювати. Зокрема, поряд із роз’ясненням феноменом “покоління 1898” року, присутнє не роз’яснене і, очевидно, не всім знайоме, “покоління 1927 р.” (с. 49). Навряд чи всі знають і що таке кілька раз згадане *Transición*, варто було б пояснити, що це перехідний період поступових демократичних змін у політичній системі після смерті Франко.

Є прикраси і з деталями позаіспанськими. Шевальє д’Еон, що був фрейліною російської цариці Єлизавети, належить усе-таки віку XVIII, а не XIX (с. 96), хоча й помер 1810 року. Неправильно передавати назву французького міста, що у нас традиційно зветься Тулуза, в його іспанській формі *Толоса* (с. 107).

Узагалі, робота недовичитана під стилістичним та орфографічним оглядом. Зокрема, часто трапляються дієприслівники на *-чи* у формі *-чі*, що міняє їх функцію. Окремо пишуться слова типу *само ідентифікація* (с. 46), мабуть, це свавілля комп'ютера, але усе ж треба стежити. Дивно звучать фразу, “Поява тварини в якості героя в «Амадісі Гальському», визнаному основоположником лицарського роману” (с. 86) та вислів *оберемок методів* (с. 70) тощо.

Та гадаю, що ці виплески неуважності чи поспіху усе-таки не переважають зазначених вище оригінальності дослідження, глибини опрацювання матеріалу та самостійності висновків, що поза всяким сумнівом стануть у пригоді іншим дослідникам сучасної іспанської літератури. Тому вважаю за можливе присудити Світлані Володимирівні Романовій науковий ступінь кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.01.04 – література зарубіжних країн.

Канд. філол. наук, доцент,  
доц. каф. романської філології та перекладу  
Харківського національного університету  
ім. В.Н. Каразіна



І.О. Оржицький